UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Idea Theologiæ Moralis

Petrus <a Sancto Josepho>

Coloniæ, 1648

IX. De domino ut spectat ad objectum justitiæ.

urn:nbn:de:hbz:466:1-38935

Visual Library

CAPUT IX.

De dominio ut spectat ad objectum justitiæ.

RESOLUTIO I. *Dominium definiri solet, jus perfectè disponendi de re corporali, nisi lex obsistat.*] Dicitur, 1. jus, id est legitima facultas. 2. Perfectè disponendi, id est omnimodè statuendi de re sua, non tantùm quantum ad usum, sed etiam quoad substantiam illius, ita scilicet ut possit quis eam donare, permutare, vendere, consumere, &c. 3. De re corporali, id est quæ talis sit ut cerni, aut palpari possit, qualis est vestis, aurum, domus. &c. Nam res quæ tangi non possunt, sed intellectu tantùm apprehendi, ut jura ad aliquid, verbi causa, jus ad bona defuncti, quod est hæreditas, jus ad recipiendas decimas ratione officii Ecclesiastici, quod dicitur beneficium Ecclesiasticum &c. dicuntur incorporales, de quibus proinde non est dominium, sed quasi dominium, ut Juristæ loquuntur. 4. Nisi lex obsistat, quia lex interdum vetat, ne habens dominium rei, ea pro libito disponere possit, ut patet in pupillis qui propria authoritate, bona sua validè alienare non possunt.

Nota 1. Prædictam definitionem à Jurisperitis sumptam, communiter probari à Theologis, modo particula illa, corporali, ex ea tollatur. Nam præterquã quod Deus habet perfectum rerum omnium, tam corporalium, quàm incorporalium dominium, homo ipse verum habet dominium in actus liberos suæ voluntatis, & in pleraque jura, quæ inter res incorporales numerari solent, cùm de iis pro libito disponere possit.

Nota 2. Definitionem allatam ut jacet, non competere dominio jurisdictionis, quod consistit in potestate regendi suos subditos, præcipiendo, vetando, puniendo, &c. estque vel seculare, vel Ecclesiasticũ: siquidem superiores non habent potestatem, disponendi

nendi de suis subditis ad omnem usum. Nec dominio proprietatis imperfecto, sive directo, quod solam proprietatem, sive utili, quod solam rei utilitatem continet, quale competit usurariis & usufructuariis, sed perfecto, quod scilicet proprietatem & usum rei complectitur, soletque dominium plenum appellari.

Quæres 1. Quid intelligatur per usum & usumfructum. *Respondeo* 1. usum esse jus utendi tantùm re aliena, salva illius substantia. Dicitur 1. Jus, quia non consistit in solo actuali usu, sed in facultate utendi, quæ post actum utendi permanet. 2. Utendi tantùm, ut distinguatur ab usufructu, qui est jus non modo utendi, sed etiam fruendi re aliena, ut jam dicitur. 3. Re aliena, ut distinguatur à jure, quod habet dominus utendi re sua. 4. Salva illius substantia, ut distinguatur ab usu, per quem res omnino consumitur, ut jus comedendi panem.

Respondeo 2. Usumfructum esse jus utendi, & fruendi re aliena, salva illius substantia. Unde distinguitur à simplici usu, quia usufructuarius habet jus percipiendi omnes fructus provenientes ex re, in qua ususfructus constitutus est, eorumque dominium acquirit, hoc ipso quod illos percipit, adeoque potest de iis pro arbitrio disponere, Usuarius autem non potest uti re, cujus usum habet, nisi in suum privatum commodum, verbi causa, ad comedendum, deambulandum &c. Quò etiam fit ut nequeat usuarius suum jus in alium transferre, quia est merè personale; usufructuarius autem possit, verbi causa, locando rem ex qua fructum percipit, non tamen jus suum alienando, sine consensu proprietarii.

Quæres 2 quid in jure intelligatur nominibus servitutis, & possessionis. *Respondeo* 1. servitutem dupliciter sumi apud Jurisperitos. 1. Pro subjectione seu obligatione quæ est in re alicujus, ut ea quodammodo serviat alteri; quomodo ager Petri dicitur servire Paulo, ut trāseat per illum. 2. Pro jure quod ejusmodi

obliga-

obligationi respondet, verbi causa, pro jure quod habet Paulus, transeundi per agrum Petri; unde patet in usu, & usufructu reperiri servitutem, quatenus res in qua usus, vel ususfructus constitutus est, servit usuario, vel usufructuario. Servitus tamen latiùs patet, quia potest aliquis habere jus, non modo utendi, vel fruendi re aliena, sed etiam aliquid circa illam impediendi: ut dum quis qui habet jus impediendi, ne vicinus murum altiùs attollat.

Respondeo 2. Possessionem sumptam non pro re possessa, sed pro forma à qua aliquis denominatur possessor, esse duplicem, nempe facti, vel juris, ac priorem à Juristis definiri hoc modo Est apprehensio, vel detentio rei corporalis, adminiculo corporis, & animi, & juris. Posteriorem verò sic. Est jus insistendi alicui rei, tanquam suæ, non prohibitæ possideri.

Aliqui tamen Theologi dicunt, possessionem facti definiri posse, occupationem rei corporeæ, factam proprio nomine: possessionem verò juris, quæ est effectus possessionis actualis, esse, Jus retinendi, & utendi re occupata ab aliquo, tanquam proprio ipsius domino. Cæterùm possessio dicitur, occupatio rei corporeæ, quia res incorporeæ, seu quæ tangi & videri non possunt, ut jura, servitutes, obligationes &c. non dicuntur possideri, sed quasi possideri. Additur autem particula illa, proprio nomine, quia rem occupans nomine alterius, ut tutor pupilli nomine, nō dicitur possidere, sed potiùs ille cujus nomine agit. Verùm ex ante dictis de dominio colligi potest non modo res corporeas, sed etiam incorporeas, ex sententia Theologorum, possideri. Quamvis hæc quæstio videatur tantùm de nomine, adeoque non magni sit momenti.

RESOLUTIO II. *Sola, & omnis substantia intellectualis est capax dominii.*] PRIOR PARS caret difficultate, quia per dominium non intelligitur quælibet facultas ad rem quamlibet, ut malè quidam olim dixerunt:

dixerunt: sic enim sol diceretur habere dominium in lucem, & ignis in calorem quem producit, quod ridiculum est. Sumitur ergo dominium pro potestate liberè utendi re aliqua, quomodo est opus rationis, & voluntatis, adeoque non nisi substantiæ spirituali competere potest.

Posterior pars declaratur: nam imprimis Deus habet absolutum dominium in res omnes creatas, de quibus proinde pro arbitrio disponere potest, citra cujusquam injuriam: Angeli etiam habent dominiū in suos actus, quia cùm libertate prædi ti sint, possunt eos elicere vel non elicere: non tamen propriè habent dominium rerum corporearum, quia non possunt de iis disponere ad arbitrium, sed juxta præscriptum Dei, cujus sunt ministri: homines verò nō modo habent dominium in proprios actus liberos, sed etiam in plerasque res externas, de quibus possunt ad libitum disponere; quamvis eorum dominium divino sit subordinatum, & ab eo essentialiter dependens.

Deinde infantes ex probabiliori sententia, sunt capaces dominii rerum externarum, ut patet ex verbis illis Apostoli *ad Gal. 4.* Quanto tempore hæres parvulus est, nihil differt à servo, cum sit dominus omnium. Et ratio est, quia dominium ejusmodi rerum non fundatur in actuali usu rationis, quia alioquí adulti quamdiu dormiunt, vel ebrii sunt, nullius rei dominium haberent, sed in natura rationali, libertate in actu primo prædita, qualis est in infantibus, & amentibus: quare illi capaces sunt dominii, si aliunde sufficiens sit titulus. Qui tamen in perpetuam incidit dementiam, eo ipso videtur excidere à dominio jurisdictionis, ut probabiliter advertunt aliqui.

Præterea jure Cæsareo introductum est, ut Filiifamilias nondum emancipati habeant dominium quorundam bonorum, nempe Castrensium, quasi Castrensium, & Adventitiorum. Cum eo tamen discri-

discrimine, quòd bonorum primi, & secundi generis habent dominium, & usum fructum; bonorum autem tertii generis habent tantùm dominium directum, seu proprietatem, cùm ususfructus apud patrem maneat; nisi ipse pater usumfructum filio condonet, vel aliquid detur filio ea lege, ut parens usum-fructum non habeat, vel tantùm detur filio usus-fructus rei, non autem dominium illius, quia non constituitur usus-fructus supra usum-fructum.

Rursus juxta leges civiles servi, seu mancipia non habent propriè ullius rei externæ dominium quia quicquid acquirunt, domino acquirere dicuntur. Verùm hoc intelligi solet de iis tantùm, quæ acquirit servus, ut servus est, seu iis ministeriis quæ titulo servitutis domino suo debet. Unde juxta hanc limitationem, potest servus habere dominium eorum bonorum, quæ Dominus in eum transfert, aut quæ ei dantur ab alio ea conditione, ut ad ipsum, non ad dominum pertineant. Item eorum quæ arte aliqua, aut propria pecunia lucratur, sine domini injuria, id est post exhibita omnia obsequia, quæ illi debet.

Tandem, quòd homo rerum, quas justè possidet, dominium non amittat, etsi in peccatum mortale labatur, definitum fuit in Concilio Constantiensi contra VVicleffum, & Joannem Hus qui sequuti Armacanum docebant, verum dominium fundari in gratia & charitate, adeoque nullum esse dominum civilem, nullum Prælatum, nullum Episcopum, dum est in peccato mortali. Idem colligitur ex scriptura: nam Cyrus, Nabuchodonosor, & alii non modo peccatores, sed etiam infideles, habuerunt dominium jurisdictionis, & proprietatis, etiam ex consensu Dei. Et Christus *Matth. 22.* Reddite, inquit, quæ sunt Cæsaris, Cæsari quibus verbis continetur præceptum solvendi tributa Principibus, etiam à gratia, & fide alienis, cùm tunc temporis Imperatores essent infideles.

Ratio

Ratio idipsum ostendit, quia si dominium fundaretur in gratia, sequeretur maxima in rebus humanis perturbatio. Cùm enim incertum sit, an quis habeat gratiam, nemo posset probare coram Judice, se alicujus rei dominium habere, aut rem aliquam tanquã suam tuta conscientia retinere. Daretur que hominibus occasio. Principibus tributa denegandi, & aliorũ bona invadendi; quia facilè quisque sibi persuadere posset, alios à gratia sanctificante excidisse, & in peccato mortali versari.

RESOLUTIO III. *Variæ res spectant ad objectum dominii.*]Hoc ut clarius explicetur. *Dico 1.* hominem habere dominium in res corporeas sub cœlo existentes, cum creatus sit ex *Genes. 1.* ut præsit piscibus maris, & volatilibus cœli, & bestiis, universæque terræ; omnique reptili quod movetur in terra. Quare potest homo per se loquendo, & spectata ejusmodi rerum natura, eas usui suo accommodare, citra cujusquam injuriam; esto non omnes earum partes illius dispositioni proximè subjaceant: hoc enim est per accidens.

Dico 2. Ab ea lege à nonnullis excipi bona immobilia, sacramque supellectilem Ecclesiarum: quia putant, eorum dominium ad solum Deum, vel Christum pertinere, usum vero seu administrationem duntaxat ad Ecclesiæ Prælatos, vel ad Monasteria aliasque Communitates. Rationem afferunt, tum quia in jure canonico sæpissimè ejusmodi bona dicuntur res Dei, aut Deo donatæ, vel traditæ: tum quia antiquitus hæc oblata sunt Deo à fundatoribus. Tum quia Communitates non possunt ejusmodi bona alienare, sed tenentur ea ad posteros transmittere.

Alii tamen oppositum cõmunius sentiunt. 1. quia ex Concilio Trident. *sess. 25. cap. 3 de reformatione*, omnibus Regularium Monasteriis tam virorum quam mulierum, exceptis Capucinis, & Minoribus de Observantia, conceditur facultas bona immobilia possidendi;

dendi: at possessio spectat ad dominium, estque veluti complementum illius ex supradictis. 2. Quia ex communi sententia, quicquid acquirit Monachus, non sibi acquirit, sed Monasterio: non dicitur autem acquirere bonum aliquod, qui solam illius administrationem obtinet, sed tantùm qui dominium illius consequitur. 3. Quia rationes oppositæ non convincunt, nam ideò bona Ecclesiæ dicuntur bona Dei, & censentur Deo tribui, quia donantur personis Deo specialiter dicatis, & in illius cultu occupatis. Fundatores tamen verè intendunt, eorum dominium transferre in Communitates, quibus ea tribuunt. Licet autem non possint alienari, id non impedit eorum dominium, ut patet in majoratibus, quorum verum habetur dominium, esto alienari non possint.

Loquor de Communitatibus: nam Religiosi solemniter professi, in particulari nullius rei temporalis dominium habere possunt, ut patet ex variis locis Juris Canonici, & ex Concilio Trident. *sess. citata cap. 2.* Quare peccant mortaliter contra votum paupertatis (ex statuto Ecclesiæ omne dominium, & capacitatem ad illud excludentis) quando aliquid notabile recipiunt, aut retinent, vel donant, sine consensu saltem tacito superioris. Quia hæc sunt actus dominii, quibus votum solemne paupertatis violatur. Quid autem de Clericis non Regularibus sentiendum sit, ex dictis *lib. 3. cap. 10.* sufficienter intelligi potest.

Dico 3. Etsi jure naturæ, non habeat unus homo dominium in alterum, eo quòd omnes naturæ conditione sunt æquales; jure tamen gentium, & civili, potest unus fieri servus alterius, ut satis constat ex praxi. Ubi tamen tria breviter notanda sunt 1. dominiū in homines quatuor modis acquiri, nempe, jure belli, nativitate ex serva, quia partus sequitur ventrem; justa condemnatione, qua quis in pœnam criminis, ad servitutem damnatur; & emptione, aliquas condi-

conditiones ex jure civili exigente. 2. Etsi Christiani in bello ab infidelibus capti, jure gentium fiant eorum servi, consuetudine tamen introductum esse, ut Christiani non fiant servi Christianorum, à quibus in bello capiuntur. 3. Dominium quod habent homines in alios homines, non esse tam absolutum, ac illud quod in res alias corporales exercent; cùm illos non possint pro arbitrio pœnis afficere, & multò minus necare, etsi olim oppositum observatum fuerit.

Dico 4. Hominem nō habere dominium in vitam, & membra corporis sui, sed esse eorum custodem, ex S. Thoma *2. 2. quæst 66. art. 5.* Quia cùm dominium fundetur in libertate, hæcque supponat existentiam hominis, adeoque spectantia ad vitam, & substantialem illius integritatem, fieri nequit ut vita, & corpus hominis illius dominio subjaceant. Quò fit ut nequeat homo licitè seipsum occidere, vel sibi manum, aliamve corporis partem amputare.

Dico 5. Hominem esse dominum suæ famæ & honoris, ut patet, tum quia habet dominium earum rerum quas sibi acquirit, qualis est fama. Tum quia alioqui infamatus ab aliquo, non posset illi famæ restitutionem condonare: sicut non potest latroni condonare restitutionem pecuniæ alienæ, quam illi furatus est. Tum quia varii sunt casus, in quibus licet nos ipsos infamare, ut petendi consilii causa, & quando famam alteri injustè ablatam, teneamur restituere.

Monet tamen S. Doctor *supra quæst. 73. art. 4. ad 1.* in cujusque arbitrio esse, pati detrimentum suæ famæ, nisi hoc vergat in periculum, aut detrimentum alterius. Qua limitatione indicat, eum graviter peccare, qui non habet curam de bono nomine, quando illius infamia, vel damnum ex ea ortum, in alios redundat: ut contingit dum verbi causa regularis, aut qui alios ex officio regere tenetur, infamiæ notam incurrit.

Dico 6.

Dico 6. Hominem habere aliquo modo dominium bonorum spiritualium: tum quia dici potest, eum illa acquirere per propriam industriam seu cooperationem: tum quia nulli homini facit injuriam, etsi ejusmodi bonis malè utatur, eorumque per peccatum mortale jacturam faciat.

RESOLUTIO IV. *Modus seu titulus legitimus acquirendi dominium rei, quæ nullum habet dominum est per occupationem, qua aliquid fit primo occupantis.*] Antequam hoc explicem præmoneo, ad acquisitionem dominii requiri titulum, qui aliud nihil est quàm ratio seu causa fundandi dominium, quomodo dicimus Petrum habere dominium domus, vel equi titulo emptionis, &c. quia per emptionem illius dominium legitimè comparavit. Verùm plerumque præter titulum, ipsius rei traditio seu apprehensio requiritur, ad acquisitionem dominii. Interdum tamen titulus sufficit, ut in acceptatione beneficii, & hæreditatis, nondum secuta possessione, & in rebus quæ donatæ, aut venditæ sunt Ecclesiæ, aliisque piis locis. Quare in his, & quibusdam aliis casibus, per solum titulum non modo habetur jus ad rem, sed etiam jus in re: cùm extra illos, adeoque ut plurimum, solus titulus sine possessione non tribuat nisi jus ad rem.

Porro si quæras, quid intelligatur per jus in re, & ad rem. *Respondeo* jus in re esse illud, quod immediatè tribuit actionem in rem, utpote nobis obstrictam; ita ut etsi ea in possessionem alterius transeat, nobis obligata maneat: quia res transit cum suo onere, adeóque liceat nobis eam vendicare. Tale est jus quod habes in equum per emptionem, secuta traditione, & quod per collationem habes in beneficium, secuta acceptatione. Jus verò ad rem esse illud, quod non tribuit immediatè actionem in rem, sed in personam: quia etsi res ipsa nobis obligata non sit, aliquis tamen tenetur eam nobis tradere. Unde si res ad aliũ transeat, non possumus eam nobis vendicare,

sed habemus solum actionem personalem in eum, qui nos defraudavit; ut si verbi causa, post venditum, sed nondum traditum tibi equum, eum alteri vendat aut donet.

His positis, sensus resolutionis nostræ est, res quæ nullius sunt, fieri primò occupantis, ita ut qui prius eas capit, acquirat earum dominium, nec possit iis privari, sine injustitia. *Ratio* est, quia cum res illæ propter usum hominum creatæ sint, adeoque sub illorum dominium cadere possint, optimo jure introductum est, ut in particulare illius dominium transeant, à quo primùm occupantur. Unde quia nomine occupationis intelliguntur venatio, aucupium, & piscatio hinc feræ terræ, volucres aëris, & pisces maris jure gentium illius esse incipiunt, à quo primò capiuntur.

Ubi *nota* 1. animalia natura sua mansueta, ut sunt oves, gallinæ, &c. non esse primò occupantis, etsi dominorum potestatem evaserint, quia adhuc censentur esse sub dominio illorum. 2. Animalia quæ usu mansuefieri solent, qualia sunt cervi, columbæ, &c. non posse capi, quamdiu ex libera vagatione redire solent, sed tantum quando amiserunt consuetudinem redeundi; quia tunc in naturalē libertatem se recepisse, proindeque sub nullius dominio esse censentur. 3. Animalia fera & silvestria, quæ usu non mansuefiunt ut lepores, perdices, &c. non posse capi, quandiu sunt sub custodia alicujus, posse autem, si illius potestatem evaserint, quia jam nullius sunt. 4. Feras tamen qui includuntur in locis magnæ vastitatis esse capientium, quia cùm ob vastitatem loci, earum captura sit valde difficilis & incerta, naturali libertate potiri censentur. 5. Feram ita percussam ab uno, ut moraliter illam esset capturus, illius esse, esto alter præveniendo eam ceperit: secus si non esset capturus. Et idem dicendum de fera extracta è laqueo alterius. 6. Feram quam unus persequitur, quæque cadit in laqueum alterius,

terius, esse primò occupantis; quia in pari jure, melior est conditio possidentis. 7. Etsi peccet qui in loco interdicto venatur, damnumque illatum teneatur resarcire: eum tamen non teneri ad restitutionem ferarum quas capit, si illæ in nullius erant dominio.

Quæres, quid dicendum sit de rerum inventione. *Respondeo* 1. Gemmas, ambarum & similia quæ in littore maris reperiuntur, in nullius esse dominio, proinde esse primò occupantis. 2. Oppositũ ex probabiliori sententia, dicendũ esse de venis metallicis: illæ enim jure gentium, videntur in illius esse dominio, cujus est ager in quo generantur, quanquam Jure civili deputatæ sint Principi, vel Reipublicæ ubicunque reperiantur: adeoque non sint primò occupantis. 3. Secùs spectato jure naturali, & gentium, affirmandum de thesauro invento, quia cùm dominium non habeat, fit primò occupantis.

Spectato tamen jure civili, *dicendum* 1. thesaurum in proprio fundo inventum, esse totum inventoris, quod verum est, etsi ille sciret thesaurum in agro latêre, antequam eum emeret. 2. Inventum fortuitò in fundo alieno, esse ex æquo dividendum inter inventorem, & dominum; at de industria, & inconsulto domino inventum, totum esse domini, idque solum post sententiam quia est lex pœnalis, ita tamen ut si dominium sit divisum, una medietas, sit restituenda proprietario, & altera usufructuario. 3. Inventum ex consensu domini dividendum esse, juxta conventionem factam, eaque deficiente totum esse inventoris. 4. Thesaurum inventum in loco publico, qui nullius est, verbi causa, in via, in flumine, &c. ad solum inventorem spectare; secùs si locus publicus speciali dominii jure à Principe possideatur, ut sunt sylva, pascuum, &c. tunc enim dimidium fisco cedere debet. 5. Thesaurum arte magica, aliave prohibita inventum, jure civili communi

ad fiscum pertinere, quod intellige, post latam sententiam. Ita tamen ut si thesaurus sit repertus in loco proprio, vel in communi qui nullius est, totus per sententiam ad fiscum sit devolvendus ; si vero in loco alieno, ea tantùm medietas adjudicanda sit fisco, quæ aliàs fuisset inventoris : quia æquum non est ut dominus fundi privetur sua medietate, propter crimen alterius, si illius non fuit particeps.

RESOLUTIO V. *Legitimus modus comparandi alicujus rei, quæ alterius est, dominium, est per voluntatem domini, illius dominium in alium ttansferentis.*] Valde enim congruum est naturali æquitati, ut rata illius habeatur voluntas, qui rei suæ dominium in alium vult transferre. Ut autem ista clariora evadant

Nota 1. Dominium non transferri per solum actum internum, cùm contra possessio rei mobilis amittatur, sola voluntate possessoris, nolentis eam amplius possidere. Imò quando rei possessio relinquitur, dominium deperditur sola voluntate illud amittendi; tuncque res habetur pro derelicta, transitque in dominium primò occupantis. Et ratio est, quia facilius est quòd res designat esse, quàm quòd esse incipiat.

Nota 2. Promissionem quæ describi solet, deliberata & spontanea fidei obligatio facta alteri de re aliqua bona & possibili non obligare ante acceptationem, saltem ut plurimùm. Nam præterquàm quod ex dispositione juris civilis obligatio non oritur, nisi ex mutuo duorum consensu ; sanè ex jure gentium, aut naturali promissio habet tacitam conditionem, si acceptetur. Quia promittens non videtur habere animum se obligandi nisi ex hypothesi quod illius promissio alteri grata sit, Dixi saltem ut plurimum, quia promissiones factæ civitati, vel universitati, vel Ecclesiæ, vel hospitali censentur obligare ante acceptationem.

Nota 3. Promissionem acceptatam obligare sub morta-

mortali, si res promissa sit notabilis; quia tunc est obligatio ex justitia, quæ ex se gravis est. Quod intellige, modo promissio seriò & animo promittendi, ac dandi jus ad rem facta sit: facta enim leviter, aut tantùm intentione ostendendi firmum animi propositum, vel ex quadam urbanitate, non obligat sub mortali ad standum promissis, nisi grave damnum inde oriatur: quia tunc est solùm obligatio ex fidelitate, quæ non adeò gravis est. Porro quamvis aliqui dicãt, materiam promissionis esse gravem, quando sufficeret ad furtum mortale, oppositum tamen verius est, tum quia promissio longè minùs obligat, cùm non det nisi jus ad rem, variisque de causis possit revocari, tum quia longè major fit injuria, surripere Petro decem, quàm viginti ex sola promissione ei debita denegare. Unde etsi peccatum sit mortale, furari unum aureum, non sequitur peccati etiam mortalis reum esse illum, qui postquam aureum promisit, non curat promissum exequi, sed requiritur major summa juxta prudentis arbitrium.

Nota 4. Varios esse casus, in quibus promissio valida, & acceptata desinit obligare. 1. Quando promissio redditur inutilis, illicita, vel impossibilis. 2. Si status rerum ita mutetur, ut verisimile sit promissorem noluisse comprehendere talem eventum: quia promissio non obligat ultra voluntatem promittentis. 3. Si alter ex parte sua nolit implere promissum, non enim frangenti fidem tenemur fidē servare. 4. Quando promissio facta est ob causam, quæ postea deprehenditur non subesse.

Nota 5. Dubium non esse, quin jure gentium acquiratur dominium rei habitæ per contractum. *Est autem difficultas*, an transferatur dominium per contractum jure naturali validum, & jure civili, vel canonico nullum. *Respondeo* cum distinctione: nam si jus humanum reddat contractum omnino irritum, quia sic obligationem, quæ naturaliter ex eo oriretur, impedit, certum est per talem contractum

dominium non transferri : si verò contractus ideò tantùm jure humano dicitur nullus, quia non admittitur eo jure, tanquam legitimus, nec datur actio cõtra debitorem, hoc modo cùm non impediatur obligatio naturalis, contractus valet, quantùm ad translationem dominii, in foro conscientiæ.

Unde colligitur eum, qui per testamentum minùs solemne hæres factus est, posse tuta conscientia possidere hæreditatem, donec per sententiam judicis ea privetur. Quia tamen probabile est, testamentum prædictum jure civili irritum esse, hinc poterit hæres ab intestato litem movere, & hæreditatem retinere, si ei in foro externo adjudicetur.

RESOLUTIO VI. *Dispositione legis humanæ, dominium alicujus rei acquiritur sine consensu domini, per præscriptionem.*] Quod ut intelligas, *Nota 1.* Præscriptionem hîc à nobis ex communi sententia sumi, pro acquisitione dominii per continuationem possessionis, tempore à lege definito. Ubi per dominium intelligitur, non modo dominium proprietatis, sed etiam utilitatis: utrumque enim præscribi potest. Et per rem, intelligitur tam mobilis, quàm immobilis. Unde constat, præscriptionem hic non distingui ab Usucapione, etsi apud Juristas, distinctio quædam inter illa constituatur: quatenus Usucapionem sumunt, pro ante dicta acquisitione dominii & præscriptionem, pro exceptione qua excluditur actio intentantis litem, adversus usucapientem.

Nota 2. Eam vim esse præscriptionis, ut non tantùm in foro externo, sed etiam in foro conscientiæ dominium transferat in possessorem: idque sive is contra quem præscribitur, fuerit negligens, sive non. Unde elapso tempore debito, possessor bonæ fidei non tenetur restituere rem quam usucepit, etsi posteà cognoscat cujusnam esset, quia legitimè & validè illius dominium acquisivit. Neque hoc nimis durum videri debet, justè enim potuit Princeps

cops ob bonum publicum ſtatuere, ut poſt longam poſſeſſionem, bona unius ad alium tranſeant, ne diu incerta maneant dominio, neve lites multiplicentur.

Nota 3. Ut præſcriptio valeat, requiri 1. poſſeſſionem ſaltem civilem (nam merè naturalis ſeu corporalis non ſufficit) eamque propriam, qua ſcilicet quis nomine ſuo poſſideat, non alieno: qua ratione tutor poſſidet res pupilli, quas proinde præſcribere non poteſt. 2. Bonam fidem, quæ tunc habet locum, quando quis ex prudenti æſtimatione judicat, rem quam poſſidet, eſſe ſuam. 3. Titulum probabiliter præſumptum, ſeu qui etſi verus non ſit, talis tamen exiſtimetur ab eo, qui rem poſſidet, ut ſi equum emit à fure, quem exiſtimabat verum eſſe illius dominū. Iſta tamen conditio, etſi requiratur ordinariè ad præſcriptionem, abſolutè ad eam neceſſaria non eſt, cùm interdum res aliqua legitimè poſſideatur, etſi nulla habeatur memoria tituli quo poſſidetur. 4. Tēpus legitimum, ſeu jure præſcriptum, quodque interruptum non ſit. Cæterùm ut iſtæ conditiones clariùs percipiantur.

Quæres 1. Utrum ignorantia juris aut facti ſufficiat ad præſcribendum. *Reſpondeo 1.* ignorantiam vincibilem, ſive ſit juris, ſive facti non ſufficere, cùm non faciat bonam fidem. 2. Ignorantiam invincibilem, ſi ſit facti, ſufficere propter rationem oppoſitam, item ſi ſit juris dubii, quia in dubio poſſumus utramque ſententiam ſequi: non tamen ſi ſit juris clari, quia jus civile, & canonicum à quibus præſcriptio ſuam vim habet, ſtatuunt in uſucapione juris ignorantiam non prodeſſe, quod ſaltem de jure claro intelligendum eſt. Unde potes præſcribere equum emptum à fure, quem putabas dominum, quia eſt ignorantia facti. Non autem ſi ſciens eſſe furem, exiſtimabas eum poſſe vendere rem alienam; quia eſt ignorantia juris perſpicui.

Quæres 2. Quantum temporis requiratur ad præ-

scriptionem. *Respondeo* 1. Res privatorum mobiles, possessione bonæ fidei, cum titulo, triennio præscribi; sine titulo, non nisi spatio triginta annorum. 2. Res eorundem immobiles bona fide, cum titulo præscribi possessione longi temporis, nempe decem annorum inter præsentes; & viginti inter absentes; sine titulo autem requiri longissimum tempus, seu triginta annos; tam inter præsentes, quàm inter absentes. 3. Res mobiles contra Ecclesiam etiam Romanam, præscribi triennio, ut de privatis dictum est. Immobiles verò, contra Romanam præscribi spatio centum annorum; contra alias quadraginta, ex jure communi. Verum plura hac de re apud Juristas videri possunt, quorum etiam est exactius declarare, quænam res in speciali præscribi, aut non præscribi possint.

Nota 4. Subesse aliquod remedium, quo potest quis judicis authoritate rem suam, etiam peracto tempore ad præscriptionem sufficienti, recuperare. Hoc autem solet vocari, Restitutio in integrum, quæ Minoribus, & Ecclesiis, aliisque piis locis conceditur per quatuor annos, post expletum tempus præscriptionis. Majoribus verò ætate, id est, qui vigesimum quintum ætatis annum expleverunt, idem tempus conceditur, modo probent, sine sua negligentia præscriptionem fuisse peractam.

CAPUT X.

De variis contractibus, & obligationibus iis annexis.

RESOLUTIO I. *Contractus hic à nobis sumitur, pro Conventione mutua, seu pacto ex quo, vel ex utraque, vel saltem ex altera parte oritur obligatio.*] Quanquam alii strictiùs sumant contractum pro pacto, ex quo utrinque nascitur obligatio. Unde juxta priorem modum, donatio quæ incipit à promissione, dicitur contractus; quia promissio acceptata inducit obligationem ex parte donantis. Non est autem